

บทที่ 2
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการวิจัยหัวข้อวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแบ่งเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้

- 2.1 ภาษามือ
- 2.2 แนวคิดเรื่องการปฏิเสธ
- 2.3 รูปปฏิเสธ
- 2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังกับรูปปฏิเสธ

2.1 ภาษามือ

เพื่อให้เข้าใจว่าภาษามือคืออะไร มีลักษณะอย่างไร ผู้วิจัยจะได้นำเสนอเรื่องคำจำกัดความของภาษามือ ภาษามือกับภาษาพูด ประเภทของภาษามือ และภาษามือไทย ตามลำดับ

2.1.1 คำจำกัดความของภาษามือ

คำว่า "ภาษามือ" มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

- ภาษามือคือภาษาของคนหูหนวกที่ใช้มือ สีหน้า และกริยาท่าทางประกอบในการสื่อความหมายและถ่ายทอดอารมณ์แทนการพูด ภาษามือของแต่ละชาติมีความแตกต่างกันเช่นเดียวกับภาษาพูด ซึ่งต่างกันตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และลักษณะทางภูมิศาสตร์ เช่นภาษามือจีน ภาษามืออเมริกัน และภาษามือไทย เป็นต้น ภาษามือเป็นภาษาที่นักการศึกษาทางด้านการศึกษาของคนหูหนวกตกลงยอมรับกันแล้วว่า เป็นภาษาหนึ่งสำหรับสื่อความหมายระหว่างคนหูหนวกกับคนหูหนวกด้วยกัน และระหว่างคนปรกติกับคนหูหนวก ในภาษาอังกฤษเรียกว่า Sign Language หรือ Manual Communication (ภาษามือ, 2526 : 3)
- ภาษามือคือภาษาหนึ่งที่มีความหมายครบถ้วนแทนที่จะติดต่อกับการพูดที่ใช้มือแทน ออกท่าทางพร้อมทั้งแสดงสีหน้าประกอบ และบางครั้งสำคัญของผู้แสดงท่าทางย่อมเคลื่อนไหวไปตามมือ และแขนด้วย ภาษามือนี้นักใช้ใช้ติดต่อกันก่อนว่าทำนั้นๆ แปลว่าอะไร ดังนั้นผู้ใดจะใช้ภาษานี้ก็ต้องเรียน(แบบ) หรือมีการสอนกันเพื่อถ่ายทอดท่าทางนั้นๆต่อไป (กรมสามัญศึกษา, 2498 : 2)

- ภาษาที่พบในกลุ่มคนทุกหนทุกแห่งทั่วโลก ภาษามือนี้เทียบเท่าได้กับภาษาพูดที่ในด้านความซับซ้อนและโครงสร้าง ถึงแม้ภาษามือจะใช้กันในหมู่คนหูหนวกจำนวนมาก แต่ก็ไม่ได้เป็นภาษาที่มาจากภาษาพูด และไม่เกี่ยวเนื่องกับภาษาพูดของชาตินั้น (The Encyclopedia of Language and Linguistics vol.10, 1994 : 3890)
- ภาษามือสำหรับข้าพเจ้าหมายถึงระบบของภาพ-ท่าทาง (visual-gestural system) ที่คนหูหนวกจำนวนมากใช้เป็นภาษาแม่ ภาษามือหมายความถึงภาษาทั่วไปหรือภาษามือกลุ่มต่างๆ เช่นภาษามืออังกฤษ ภาษามืออเมริกัน ฯลฯ (Deucher cited in Lyons, 1975 : 312)

จากคำนิยามต่างๆ ข้างต้น อาจสรุปลักษณะภาษามือที่ร่วมกันได้ดังนี้

ท่าทางที่ใช้ในการสื่อสารของคนหูหนวกแทนเสียงพูดในภาษาพูดจัดเป็นภาษาได้
 ท่าทางเหล่านี้เป็นท่าทางที่เกิดจากการใช้ มือ ร่างกาย ใบหน้า
 ภาษามือมีความซับซ้อนและโครงสร้างเช่นเดียวกับภาษาพูด
 ภาษามือไม่ได้พัฒนามาจากภาษาพูด
 ภาษามือมีการเรียนรู้และถ่ายทอดกันเช่นเดียวกับภาษาพูด

จากลักษณะร่วมกันดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงจะนิยามภาษามือซึ่งจะใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ว่า

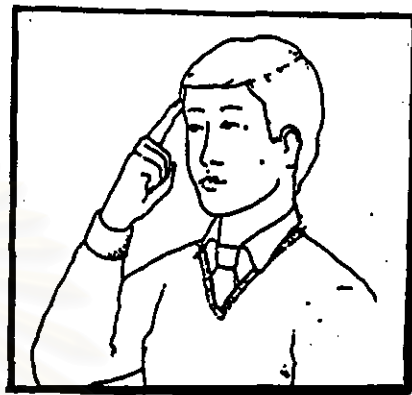
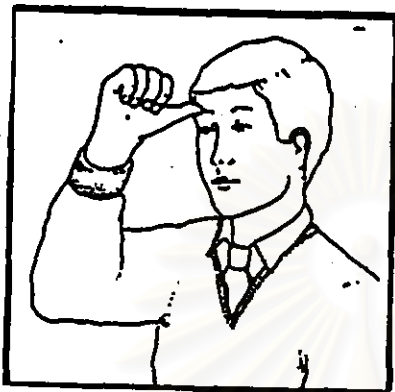
ภาษามือคือระบบการสื่อสารที่ใช้มือ ใบหน้าหรือร่างกาย เป็นท่าทางในการสื่อความหมายเทียบเท่ากับเสียงเป็นสื่อในภาษาพูด และเช่นเดียวกับภาษาพูด ภาษามือมีภาษาย่อยที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มคนหูหนวก

2.1.2 ภาษามือกับภาษาพูด

ครั้งหนึ่งท่าทางที่ใช้สื่อสารกันของคนหูหนวกเคยถูกมองว่าเป็นสิ่งแทนภาษาด้วยภาพอย่างคร่าวๆ และไม่สมบูรณ์ จึงไม่ใช่ภาษา แต่เมื่อนักภาษาศาสตร์อย่างสโตกเก้ (Stokoe, 1960) ทำการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบและโครงสร้างของท่ามือ (sign) ต่างๆ ในภาษามือ ก็พบว่าท่ามือเหล่านี้มีองค์ประกอบและโครงสร้างเช่นเดียวกับหน่วยต่างๆ ในภาษาที่มีเสียงเป็นสื่อ

สโตกเก้เสนอว่าถ้าในภาษาพูดมีหน่วยที่เล็กที่สุดเป็นหน่วยเสียง (phonemes) ภาษามือก็มีหน่วยที่เล็กที่สุดคือ cheremes (องค์ประกอบของท่ามือ) ถ้าในภาษาพูดหน่วยเสียงได้แก่หน่วยเสียงสระ หน่วยเสียงพยัญชนะ ในภาษามือ cheremes ก็ได้แก่ ตำแหน่ง (tabula หรือ

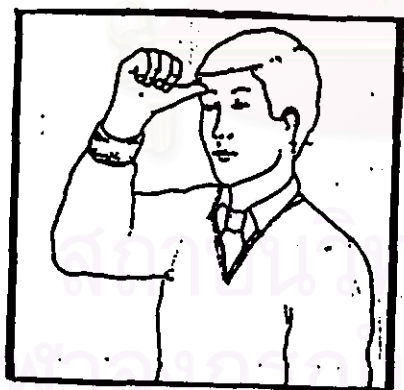
tab) รูปมือ (designator หรือ dez) การเคลื่อนที่ (signation หรือ sig) ตัวอย่างเช่น คำว่า bad กับ sad มีหน่วยเสียงสระ / / หน่วยเสียงพยัญชนะ /d/ เหมือนกัน แต่ต่างกันที่หน่วยเสียง /b/ กับ /s/ ทำให้ความหมายของทั้ง 2 คำนี้ต่างกันไปในภาษามือก็เช่นกันท่ามือ รู้ คิด ฉลาด และ ฉับ ก็มีความต่างกันขององค์ประกอบหนึ่งของท่ามือจึงทำให้ความหมายของท่ามือเหล่านี้ต่างกัน

ตำแหน่ง
รูปมือ
การเคลื่อนที่

รู้
หน้าผาก
ท่ามือยกหัวแม่มือ
ไม่เคลื่อนที่

คิด
หน้าผาก
ท่ามือยกนิ้วชี้
ไม่เคลื่อนที่

ตำแหน่ง
รูปมือ
การเคลื่อนที่

รู้
หน้าผาก
ท่ามือยกหัวแม่มือ
ไม่เคลื่อนที่

ฉลาด
หน้าผาก
ท่ามือยกหัวแม่มือ
เคลื่อนที่ออกจากตำแหน่ง
หน้าผาก

คิด

ตำแหน่ง

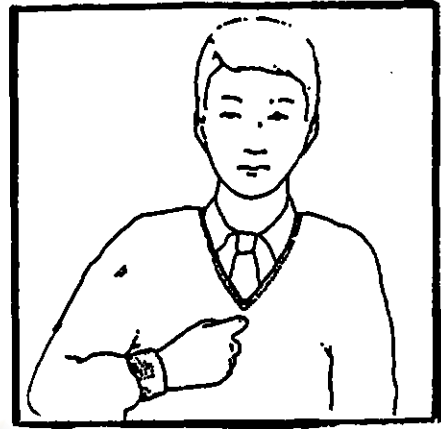
หน้าผาก

รูปมือ

กำมือยกนิ้วชี้

การเคลื่อนที่

ไม่เคลื่อนที่

ฉัน

อก

กำมือยกนิ้วชี้

ไม่เคลื่อนที่

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นว่า ความหมายของท่ามือเหล่านี้ต่างกันเพราะมีความต่างกัน
ตำแหน่ง รูปมือและการเคลื่อนที่ดังนี้

ท่ามือ	ท่ามือ	ลักษณะต่าง
☰	คิด	รูปมือ
☷	ฉลาด	การเคลื่อนที่
คิต	ฉัน	ตำแหน่ง

ตารางนี้ชี้ให้เห็นว่าความต่างกันที่ รูปมือ ระหว่างท่ามือรู้กับคิด ความต่างที่การเคลื่อนที่
ระหว่างท่ามือรู้กับฉลาด และความต่างที่ตำแหน่ง ระหว่างท่ามือคิด กับฉัน ทำให้ความหมาย
ของท่ามือแต่ละคู่ที่มีความหมายต่างกัน ดังนั้น รูปมือ การเคลื่อนที่ และตำแหน่งจึงเป็น
cheremes ของท่ามือในภาษามือ

ในแต่ละ cheremes ก็จะมีท่าทางต่าง ๆ กันไป เช่น รูปมือก็อาจจะเป็นการแบมือ กำมือ
ตำแหน่งก็อาจจะเป็นตำแหน่งลำตัว หน้าผาก เป็นต้น การกำมือ ตำแหน่งลำตัว ฯลฯ เหล่านี้
เรียกว่า primes ในพจนานุกรมภาษามืออเมริกันปี คศ 1965 สโตกได้เสนอวิธีการเขียน
cheremes เหมือนกับเขียนหน่วยเสียง เช่น idea หน่วยเสียงก็จะเป็น [aɪ'diə] cheremes ก็จะเป็น
☰☷ โดยเขียนตำแหน่งก่อน (tab) ตามมาด้วยรูปมือ (dez) และการเคลื่อนที่ (sig) วิธีการ
เขียนเช่นนี้เรียกว่า TD'

- ☰ = ตำแหน่งหน้าผาก
☷ = รูปมือกำมือยกนิ้วชี้

^ = การเคลื่อนที่ขึ้น

แต่ในการทำหมือนั้น cheremes ซึ่งได้แก่ ตำแหน่ง รูปมือ และการเคลื่อนที่ จะเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน หรืออาจจะมีลำดับก็ได้

ลิตเทลและจอห์นสัน (Liddel and Johnson, 1982) เห็นด้วยกับสโตกีย์ที่ว่าทำมือหนึ่ง จะมืองค์ประกอบ แต่พวกเขาเสนอว่าองค์ประกอบของทำมือ ไม่ได้มีแค่ 3 แต่มี 5 สิ่งที่เพิ่มเข้ามาคือ

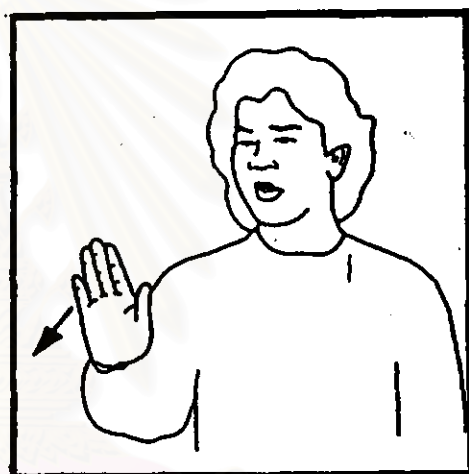
ทิศทางของมือ และการใช้ใบหน้าและร่างกาย (nonmanual signals) *

ทิศทางก็เป็นหน่วยหนึ่งที่ทำให้ทำทาง 2 ทำทางมีความหมายต่างกัน เช่นในภาษามือไทย ทำทาง "ของเขา" และ "ของฉัน" มี cheremes ดังนี้

ของฉัน

รูปมือ	แบบมือ
ตำแหน่ง	หน้าอก
การเคลื่อนที่	เคลื่อนที่
ทิศทาง	เข้าหาตัว

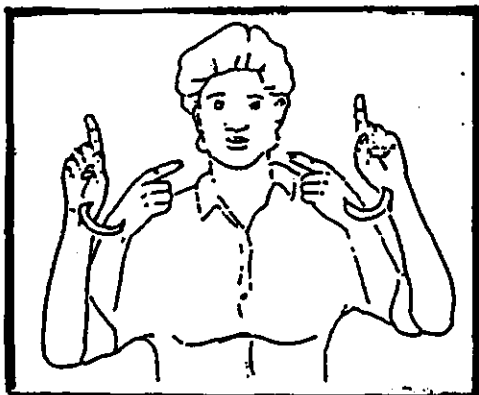
ของเขา

รูปมือ	แบบมือ
ตำแหน่ง	หน้าอก
การเคลื่อนที่	เคลื่อนที่
ทิศทาง	ออกจากตัว

ความต่างกันในทิศทางเข้าหาตัว และออกจากตัว ทำให้ทำทางทั้ง 2 ความหมายต่างกัน

ส่วนใบหน้าและร่างกายนั้น มีความสำคัญทั้งในระดับคำและระดับวากยสัมพันธ์ ในระดับคำ การใช้ใบหน้าและร่างกายจะทำให้ทำทางมีความหมายครบถ้วน เช่น

* องค์ประกอบของทำมืออาจแบ่งเป็น ลักษณะที่เป็นทำมือ (manual feature) และลักษณะที่เป็นใบหน้าและร่างกาย (nonmanual feature)

FINALLY

FINALLY (PAH)

ท่า "ในที่สุด" ในภาษามือจะไม่สมบูรณ์ ถ้าผู้ทำท่าไม่ได้อัปาก (ซึ่งแทนด้วย PAH) ซึ่งเป็นการใช้ใบหน้าและร่างกาย

นอกจากการศึกษาเปรียบเทียบหน่วยเสียงกับ cheremes แล้ว ยังมีการเปรียบเทียบหน่วยคำกับท่ามือในภาษามือด้วย

คำๆ หนึ่งในภาษาพูด อาจแบ่งออกเป็นหน่วยเล็กๆ ที่มีความหมายได้ เช่น คำว่า apples สามารถแบ่งออกเป็นหน่วยคำ apple และหน่วยคำเติมท้ายแสดงพหูพจน์ -s เป็นต้น ท่ามือ 1 ท่ามือก็เช่นกันสามารถแบ่งออกเป็นหน่วยที่มีความหมายได้อีกเช่น idea และ ideas

idea

ideas

การเคลื่อนที่ซ้ำๆ ร่วมกับท่ามือ idea ทำให้นามกลายเป็นพหูพจน์ การเคลื่อนที่ซ้ำ จึงมีความหมายเท่ากับหน่วยคำเติมพหูพจน์ -s ในสำเนียงภาษาอังกฤษเป็นต้น

ในระดับวากยสัมพันธ์ ภาษามือก็มีการเรียงลำดับของหน่วยในประโยคเช่นเดียวกับกฎไวยากรณ์ในภาษาพูด ฟิชเชอร์ (Fischer, 1975) เสนอว่าภาษามืออเมริกันมีการเรียงลำดับเป็น ประธาน-กริยา-กรรม หรือเขียนได้เป็น NVN โดย N ตัวแรกเป็นประธาน ตามมาด้วยกริยา และ N ตัวสุดท้ายคือกรรม เช่น

DOG CHASE CAT

"The dog chased the cat"

อย่างไรก็ดี การเรียงกันของท่าทางอาจเปลี่ยนเป็น N,NV และVN,N ได้ ในโครงสร้างเพื่อเน้นกรรม " N,NV" N ตัวแรกจะเท่ากับกรรม จากนั้นก็ต้องเว้นระยะ (แทนได้ด้วยเครื่องหมาย ,) N ตัวต่อมาหลังการเว้นระยะคือประธาน และกริยาตามลำดับ เช่น

CAT, DOG CHASE

"As for the cat, the dog chased it"

ส่วน "VN,N" V ตัวแรกคือกริยา ตามมาด้วยN คือกรรม และหยุดเว้นระยะ N ตัวสุดท้ายคือประธาน พิซเซอร์กล่าวว่าการสร้างเช่นนี้ไม่ได้แสดงการเน้นกริยาดี แต่ผู้พูดต้องการวางประธานไว้หลังสุดมากกว่า เช่น

CHASE CAT, DOG

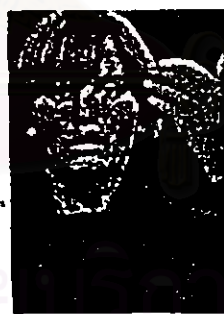
"As for chasing the cat, the dog did it"

นอกจากรูปประโยคบอกเล่าที่มีโครงสร้างดังกล่าวแล้ว รูปประโยคชนิดอื่นก็มีลักษณะที่น่าสนใจ คือ การใช้สีหน้าและร่างกายแสดงชนิดของประโยค เช่นประโยคคำถาม Did the woman forget the purse? เกิดจากการใช้สีหน้าและการเคลื่อนที่ของร่างกายร่วมกับการทำท่าทางประโยคบอกเล่า the woman forget the purse ดังนี้

ประโยคบอกเล่า

woman

forget

purse

ประโยคคำถาม

woman

forget

purse

การเลิกคิ้วที่เกิดร่วมกับประโยคบอกเล่า woman forget purse ทำให้ประโยคนั้นกลายเป็นประโยค การใช้ใบหน้าและร่างกายนี้สามารถเขียนแทนด้วย _____^๑ ประโยคคำถามนี้จึงเขียนได้ว่า

_____^๑
woman forget purse

ประโยคปฏิเสธก็เช่นกัน การใช้การต้นศรึชะ และการขมวดคิ้วร่วมกับท่าทางในประโยคบอกเล่า ก็ทำให้ประโยคบอกเล่านั้นกลายเป็นประโยคปฏิเสธได้

จากการเปรียบเทียบระหว่างภาษามือและภาษาพูดจะเห็นได้ว่าภาษามือก็มีโครงสร้างซึ่งอาจวิเคราะห์ได้เป็นระบบเช่นเดียวกับภาษาพูดตั้งที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปแล้วข้างต้น

2.1.3 ประเภทของภาษามือ

คำว่าภาษามือ หรือ Sign Language อาจเป็นภาษามือธรรมชาติ ซึ่งคนหูหนวกเป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นใช้ในกลุ่มของตนเท่านั้น ภาษามือแบบนี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับภาษาพูดเลย หรืออาจเป็นภาษามือที่อิงภาษาพูดซึ่งในแต่ละท่ามือจะแทนเสียงหรือคำของภาษาพูด ภาษาของคนหูหนวกซึ่งจะศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้แก่ ภาษามือของโรงเรียนเศรษฐเสถียรซึ่งเป็นภาษามือที่รวมภาษามือธรรมชาติและภาษามือที่อิงภาษาพูด ในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกภาษามือที่ทำมือแทนเสียงหรือคำตามภาษาพูดว่าภาษามือที่อิงภาษาพูด และเรียกภาษามือธรรมชาติว่าภาษามือที่ไม่อิงภาษาพูด

2.1.3.1 ภาษามือที่อิงภาษาพูด ภาษามือประเภทนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อยๆ คือ

ก. ภาษามือที่มีท่ามือแทนตัวอักษรแบบตัวต่อตัว หรือการสะกดนิ้วมือ (finger spelling) ผู้ทำท่ามือจะต้องสะกดคำทุกคำโดยใช้ท่ามือแทนตัวอักษรทุกตัวในประโยค เช่น ถ้าจะสื่อข้อความว่า The boy coughed ผู้ทำท่ามือจะต้องทำมือเป็นตัวอักษร t,h,e,b,o,y,c,o,u,g,h,e,d เรียงต่อกันเหมือนตัวเขียน มีเพียงโรงเรียนสอนคนหูหนวกบางแห่งเท่านั้นที่ใช้การสะกดนิ้วมือเช่นนี้ในการสื่อสาร ส่วนมากแล้วจะใช้การสะกดคำในการเรียนหรือใช้สะกดคำ

ข. ภาษามือที่มีท่ามือเทียบเท่ากับคำหรือหน่วยคำของภาษาพูด หรือเรียกว่า Signing Ordinary Language (SOL) ท่ามือแต่ละท่ามือในภาษามือประเภทนี้จะเทียบเท่ากับคำหรือหน่วยคำ ถูกลำมาเรียงกันเป็นแนวนอนเหมือนกับภาษาพูด เช่นประโยค I asked John for the cards ก็จะมีท่ามือเป็น I + ask + PAST + John + for + the + card + PLURAL ในคำว่า asked จะมีท่ามือเทียบเท่ากับ ask และท่ามือที่เท่ากับหน่วยคำ PAST เรียงต่อกัน ภาษามือ

ประเภทนี้อาจเรียกว่าภาษามือประดิษฐ์ (Signed) ซึ่งเป็นภาษามือที่คนหูปรกติใช้สื่อสารกับคนหูหนวก และ ส่วนมากเป็นภาษาที่ใช้ในการศึกษา

2.1.3.2 ภาษามือที่ไม่ได้อิงภาษาพูด ทำมือของภาษามือประเภทนี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับภาษาพูด กล่าวคือจะมีระบบการสร้างคำและสร้างประโยคเป็นของตนเอง เช่น ข้อความว่า study continually

study

study continually

แทนที่ผู้พูดจะทำท่าทางเทียบเท่ากับคำว่า study และ continually ตามลำดับ ผู้พูดกลับใช้การทำมือเดิมซ้ำเพื่อแสดงการกระทำที่ต่อเนื่องกันเป็นต้น ภาษามือแบบนี้จะเป็นภาษามือธรรมชาติที่คนหูหนวกสร้างขึ้น และใช้ร่วมกันในชุมชน หรือแต่ละชาติ เช่น ภาษามืออเมริกัน ภาษามือฝรั่งเศส เป็นต้น

2.1.4 ภาษามือไทย

ในเรื่องภาษามือไทย ผู้วิจัยได้ทบทวนเรื่องการจัดกลุ่มภาษามือไทย และเรื่องภาษามือของโรงเรียนเศรษฐเสถียรดังนี้

2.1.4.1 การจัดกลุ่มภาษามือไทย กลุ่มของภาษามือในประเทศไทยถูกแบ่งออกเป็นหลายกลุ่มซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยของนันทนา สำเทียน และ เจมส์ วุคเวิร์ต ดังนี้

ก. นันทนา สำเทียน (2539) ได้แบ่งภาษามือในประเทศไทยออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

1. ภาษามือไทย คือภาษาที่ใช้กันมากในหมู่คนหูหนวกผู้ใหญ่และชุมชนคนหูหนวก ภาษามือชนิดนี้เทียบได้กับภาษามืออเมริกัน ซึ่งเป็นภาษาที่คนหูหนวกอเมริกันใช้สื่อความหมายระหว่างกัน ภาษามือชนิดนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นภาษาหนึ่ง

ซึ่งมีหลักภาษาเป็นของตนเอง และอาจจะแตกต่างไปจากหลักภาษาพูด และ ภาษาเขียนประจำชาติ

2. ภาษามือที่อิงหลักภาษาไทย ใช้กันมากในหมู่คนที่ไต่ขึ้นปรกติเพื่อติดต่อสื่อสาร กับคนหูหนวกที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนสอนคนหูหนวก เนื่องจากภาษามือชนิดนี้ใช้กันมากในโรงเรียนสอนคนหูหนวก ภาษามือชนิดนี้จึงมีศัพท์ทาง วิชาการมากเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร
3. ภาษามือประสม คือภาษามือที่ใช้กันมากในการสื่อความหมายระหว่างคนที่มีการไต่ขึ้นปรกติกับคนหูหนวก หรือระหว่างผู้ที่มีความรู้ทางภาษามือซึ่งอาจมีการไต่ขึ้นปรกติและต้องการสื่อความด้วยภาษามือเป็นกรณีพิเศษ เช่นถ้าผู้พูดเป็นคนหูหนวกต้องการสื่อความกับคนที่มีการไต่ขึ้นปรกติที่มีความสามารถในการใช้ภาษามือน้อย ทั้งนี้เพื่อช่วยให้คนที่มีการไต่ขึ้นปรกติเข้าใจ

ข. เจมส์ วูดเวิร์ด (1996) ได้อธิบายลักษณะของภาษามือไทยโดยอาศัยแนวคิดทางด้านสังคมวิทยาของภาษา (Sociology of language) ไว้ว่าความหลากหลายของภาษามือไทย เมื่อมองในแง่ของลักษณะที่เป็น 2 ภาษา (bilingualism) คือภาษาพูด/เขียนไทย กับภาษามือไทย จะพบว่าภาษามือในกลุ่มคนหูหนวกสามารถแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มซึ่งมีความต่อเนื่องกัน (continuum) ได้แก่

1. คล้ายภาษามือไทยมากที่สุด (MOST TSL-LIKE)
2. คล้ายภาษามือไทยมาก (MORE TSL-LIKE)
3. ภาษาพูดไทยปนภาษามือไทย (THAI-LIKE WITH SOME TSL INFLUENCE)
4. คล้ายภาษาพูดไทยมาก (MORE THAI-LIKE)
5. คล้ายภาษาพูดไทยมากที่สุด (MOST THAI-LIKE)

วูดเวิร์ด ได้ยกตัวอย่างรูปภาษาแสดงการปฏิเสธในภาษามือไทยที่แตกต่างกันตามกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. คล้ายภาษามือไทยมากที่สุด	KHÁW	KHĀ:W	MĀJ	
		KIN		
	เขา	กินข้าว	ไม่	
2. คล้ายภาษามือไทยมาก	KHÁW	KHĀ:W	KIN	MĀJ
	เขา	ข้าว	กิน	ไม่
3. ภาษาพูดไทยปนภาษามือไทย	KHÁW	KIN	KHĀ:W	MĀJ

	เขา	กิน	ข้าว	ไม่	
4. คล้ายภาษาพูดไทยมาก	KHÁW	MĀJ	KIN	KHĀ:W	
	เขา	ไม่	กิน	ข้าว	
5. คล้ายภาษาพูดไทยมากที่สุด	KHÁW	JANG	MĀJ	KIN	KHĀ:W
	เขา	ยัง	ไม่	กิน	ข้าว

ความหลากหลายของภาษามือที่คนหูหนวกไทยใช้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะคนหูหนวกได้รับการศึกษาจากครูซึ่งทำท่ามือไปด้วยพูดไปด้วย อย่างไรก็ตามคนหูหนวกอาจใช้ภาษามือที่แตกต่างกันไปตามกลุ่มชุมชน เช่นในกลุ่มคนหูหนวกด้วยกันก็อาจใช้ภาษามือไทย (TSL) ถ้าสื่อสารกับคนหูปกติก็มีแนวโน้มที่จะใช้ภาษามือที่คล้ายกับภาษาพูดไทยเป็นต้น

2.1.4.2 ภาษามือไทยโรงเรียนเศรษฐเสถียร

ภาษามือที่ใช้กันอยู่ในโรงเรียนเศรษฐเสถียรนั้นก็เหมือนกับที่ใช้อยู่ในโรงเรียนสอนคนหูหนวกโดยทั่วไป คือมีการใช้การสะกดนิ้วมือร่วมกับภาษามือธรรมชาติ โดยท่ามือของภาษามือนี้ได้มาจากภาษามืออเมริกัน (ซึ่งทำตามแบบฝรั่งเศสอีกทีหนึ่ง) แต่ก็มีบางท่าที่เพิ่มเติมขึ้นตามวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม ส่วนการสะกดนิ้วมือ ได้มีการกำหนดขึ้นใช้ในโรงเรียนโดยคุณหญิงกมล ไกรฤกษ์ เป็นผู้ดัดแปลงตัวอักษรสะกดนิ้วมือจากภาษามืออเมริกัน การกำหนดท่ามือทำได้โดยการเทียบเสียงพยัญชนะและเสียงสระของไทยกับภาษาอังกฤษ เสียงใดในภาษาไทยกับอังกฤษที่เหมือนกันก็จะทำท่ามือแบบเดียวกัน เช่น [b] = [บ] เป็นต้น ส่วนท่ามือที่ใช้แทนตัวเลขได้มาจากภาษามืออเมริกันทั้งหมด

ในงานวิจัยชิ้นนี้จะศึกษาภาษามือไทยโรงเรียนเศรษฐเสถียรซึ่งนับเป็นภาษามือกลุ่มหนึ่งในประเทศไทย ที่มีการกำหนดท่ามือขึ้นใช้เพื่อการสื่อสารในกลุ่มผู้ที่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนนี้ โดยมีการใช้ทั้งท่ามือที่กำหนดขึ้นเอง ท่ามือที่ได้จากภาษามืออเมริกัน และการใช้การสะกดคำในการสื่อสารร่วมด้วย การเก็บข้อมูลจากกลุ่มภาษามือนี้มีความสะดวกกว่าการเก็บข้อมูลในกลุ่มคนหูหนวกกลุ่มอื่น เพราะสามารถสื่อสารกันได้ด้วยรูปเขียน และมีครูเป็นล่ามในการสื่อสารกับคนหูหนวก

2.2 แนวคิดเรื่องการปฏิเสธ

โดยทั่วไปแล้วเป็นที่เข้าใจว่าการปฏิเสธสามารถสื่อได้ด้วยรูปประโยคปฏิเสธ ซึ่งมีการศึกษากันอย่างกว้างขวางในระดับวากยสัมพันธ์ เช่นการเติม not ซึ่งเป็นเครื่องหมายปฏิเสธ (negative marker) เข้าไปในประโยคบอกเล่า

ตัวอย่าง He is not handsome (1)

ซึ่งประโยคนี้อาจตรงข้ามกับประโยคบอกเล่าคือ

He is handsome (2)

แต่ในทฤษฎีวิจนกรรมเชื่อว่าความหมายไม่ได้อยู่ที่รูปภาษา แต่อยู่ที่เจตนาในการกล่าวถ้อย เช่นประโยค Long live the king มีรูปประโยคเป็นประโยคคำสั่งก็จริง แต่ที่จริงแล้วความหมายของข้อความนี้คือการอวยพร เช่นเดียวกัน ประโยค He is handsome อยู่ในรูปประโยคบอกเล่าแต่ถ้าอยู่ในบริบทการใช้ภาษาอย่างเช่น

John : Henry is not handsome

Mary : He is handsome

Mary เอ่ยข้อความในรูปประโยคบอกเล่า แต่กำลังแสดงเจตนาปฏิเสธข้อความ Henry is not handsome อยู่ ดังนั้นความหมายอีกอย่างของการปฏิเสธคือ การกล่าวถ้อยความใดๆ ที่ตรงกันข้ามกับข้อความในความคิดของผู้ฟัง เรียกว่าวิจนกรรมปฏิเสธ (act of denial) เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องการปฏิเสธ ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนงานของไลออนส์และกีวอนดังนี้

2.2.1 ไลออนส์ (1977)

ไลออนส์ซึ่งศึกษาเรื่องการปฏิเสธ (negation) ได้ศึกษาการปฏิเสธทั้งที่อยู่ในข้อความและการปฏิเสธที่เป็นการกระทำ (act) โดยการปฏิเสธที่เกิดร่วมอยู่ในข้อความจะเรียกว่าการปฏิเสธภายใน และการปฏิเสธที่เป็นการกระทำจะเรียกว่าการปฏิเสธแบบภายนอก

1. การปฏิเสธแบบภายใน

ข้อความปฏิเสธ ~p จะมีรูปเป็นประโยคปฏิเสธ (negative sentence) โดยการเติมเครื่องหมายปฏิเสธเข้าไปในประโยคบอกเล่า (affirmative sentence) ทำให้ประโยคทั้งสองตรงข้ามกัน ส่วนมากแล้วการปฏิเสธส่วนที่เป็นภาคแสดงของข้อความจะเท่ากับการปฏิเสธทั้งข้อความ เช่น

John is not happy (3)

ประโยคปฏิเสธนี้แสดงข้อความปฏิเสธกับข้อความในประโยคบอกเล่า

John is happy (4)

ข้อความทั้ง 2 นี้ตรงกันข้ามกันโดยการเติม "not" เข้าไป แต่ความสัมพันธ์แบบตรงกันข้ามนี้ไม่ได้แสดงได้ด้วยการเติม "not" เข้าไปในภาคแสดงเท่านั้น เรายังสามารถใช้รูปอื่นอีกเช่น

John is unhappy (5)

ซึ่งก็ตรงกันข้ามกับประโยค John is happy เหมือนกัน ต่างกันที่เราใช้การเติมหน่วยคำเติมเข้าไปในคำๆ หนึ่งของประโยคแทนการใช้การเติม not เข้าไปในประโยค

ไลออนส์ชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างข้อความในประโยคบอกเล่ากับข้อความในประโยคปฏิเสธมีได้ 2 แบบ คือแบบตรงกันข้าม (contradiction) และแบบขัดแย้ง (contrast)

เช่นเมื่อเราพูดว่า John is not happy หมายความว่าเขามีความทุกข์ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์แบบตรงกันข้ามกับข้อความจอห์นมีความสุข แต่เมื่อเราพูดว่า John is unhappy หมายความว่าเขาไม่มีความสุขแต่เขาก็อาจไม่มีความทุกข์ก็ได้ ข้อความนี้จึงมีความสัมพันธ์แบบขัดแย้งกับข้อความจอห์นมีความสุข ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างข้อความที่มีการปฏิเสธ ~p กับข้อความ p จึงอาจเป็นแบบตรงกันข้าม และแบบขัดแย้ง ก็ได้

อย่างไรก็ดี การที่จะบอกว่าข้อความ ~p มีความสัมพันธ์แบบใดกับข้อความ p บางครั้งก็ไม่สามารถดูที่การปรากฏของ not หรือ un- อย่างคำว่า not happy หรือ unhappy ไลออนซีได้ยกตัวอย่างประโยคปฏิเสธ

I don't like modern music

ฉันไม่ชอบเพลงสมัยใหม่

กับ I dislike modern music

ฉันไม่ชอบเพลงสมัยใหม่

ซึ่งประโยค I don't like modern music น่าจะมีความสัมพันธ์แบบตรงกันข้ามกับ I like modern music และ I dislike modern music น่าจะมีความสัมพันธ์แบบขัดแย้งกับ I like modern music แต่เขากลัพบว่าเป็นประโยค I don't like modern music ก็มีความสัมพันธ์แบบขัดแย้งกับ I like modern music เหมือนกัน เป็นเพราะ คำว่า like นั้นเป็นคำที่สามารถเปรียบเทียบได้ (gradable) คือเปรียบเทียบได้ว่าชอบมาก ชอบน้อย ดังนั้นการที่เราจะรู้ได้ว่าความสัมพันธ์ของข้อความ p และ ~p เป็นแบบตรงข้ามหรือขัดแย้งภาคแสดงนั้น ก็ขึ้นอยู่กับว่าภาคแสดงของข้อความนั้นเป็นแบบที่เปรียบเทียบได้(gradable) หรือเปรียบเทียบไม่ได้(ungradable) ถ้าในข้อความ p มีภาคแสดงแบบเปรียบเทียบได้ เช่น คำว่า ร้อน ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้ว่า

น้ำร้อนกว่ากาแฟ

หรือ น้ำร้อนเท่ากับกาแฟ

ข้อความ น้ำร้อน ก็มีภาคแสดงแบบเปรียบเทียบได้ เมื่อมีการปฏิเสธ เป็น น้ำไม่ร้อน ข้อความนี้ก็จะเป็นการปฏิเสธแบบขัดแย้ง แต่ถ้าข้อความ p มีภาคแสดงแบบเปรียบเทียบไม่ได้ เช่น เป็นผู้หญิง ซึ่งไม่สามารถเปรียบเทียบได้ว่า

สมรเป็นผู้หญิง*กว่าสมศรี

สมรเป็นผู้หญิง*เท่ากับสมศรี

* เป็นผู้หญิง = woman

ข้อความสมศรีเป็นผู้หญิง ก็จะมีภาคแสดงแบบเปรียบเทียบไม่ได้ เมื่อมีการปฏิเสธ เป็นสมศรีไม่เป็นผู้หญิง (เท่ากับสมศรีเป็นผู้ชาย) ข้อความนี้จะเป็นการปฏิเสธแบบตรงกันข้าม

การปฏิเสธนอกจากจะปรากฏร่วมกับข้อความแล้ว ยังปรากฏที่เจตนาในการกล่าวถ้อย
ได้ด้วย หรือที่เรียกว่าการปฏิเสธแบบภายนอก

2. การปฏิเสธแบบภายนอก

ในชีวิตประจำวัน เราคงเคยเห็นการปฏิเสธข้อความอีกแบบหนึ่งที่ไม่ได้มีการใช้รูป
ปฏิเสธรวมอยู่ในข้อความ แต่กลับใช้กริยา "deny" แสดงเจตนาของผู้พูดแทน เช่น

I deny that he is happy

จะตรงกันข้ามกับข้อความ "He is happy" เหมือนกัน ทั้งที่ไม่ปรากฏรูป "not" เลย ทั้งนี้เพราะผู้
พูดใช้กริยาการกล่าวถ้อย deny เพื่อแสดงการกระทำ คือปฏิเสธข้อความ (denial) เราจะทำ
กริยานี้ได้ก็ต่อเมื่อเราเชื่อว่าผู้ฟังมีข้อความนั้นอยู่ในความคิด โดยเขาเพิ่งบอกข้อความที่อยู่ใน
ความคิดของเขาออกมา หรือถามในรูปประโยคแบบตอบรับ-ปฏิเสธ และเราต้องการแสดง
เจตนาปฏิเสธข้อความนั้นของผู้ฟัง เช่น

ผู้พูด ก. : John is happy

ผู้พูด ข. : He is not happy

ผู้พูด ข กำลังแสดงเจตนาปฏิเสธข้อความ "John is happy" ที่อยู่ในความคิดของผู้พูด ก ด้วย
การใช้รูปประโยคปฏิเสธแสดงการกระทำปฏิเสธข้อความ

คำถามที่ตามมาคือเราจะรู้ได้อย่างไรว่า ประโยคอย่าง John is not happy เป็นแค่
เพียงการบอกข้อความปฏิเสธ (assert ~p) หรือเป็นการปฏิเสธข้อความ (deny p) คำตอบก็คือ
เราต้องดูที่บริบท (context) ในบริบทแบบไม่จำกัด (context free) ข้อความที่มีรูปปฏิเสธจะเป็น
การบอกข้อความปฏิเสธ (the assertion of a negative proposition) แต่เมื่อถูกจำกัดด้วยบริบท
(context bound) ซึ่งหมายถึงผู้ฟังรู้ข้อความนั้นแล้ว ข้อความที่มีรูปปฏิเสธจะแสดงเจตนา
ปฏิเสธข้อความในรูปบอกเล่าของผู้ฟัง (the denial of the corresponding positive
proposition)

2.2.2 กิวอน (1984)

สำหรับกิวอนแล้ว เขาเชื่อว่าถ้อยคำใดก็ตามที่มีรูปปฏิเสธ (neg-declarative) ผู้พูดถ้อย
ความนั้นกำลังแสดงการกระทำปฏิเสธความ (act of denial) อยู่ เพราะเมื่อผู้พูดใช้ประโยคที่มี
รูปปฏิเสธย่อมแสดงว่าข้อความของประโยคนั้นผู้ฟังรู้อยู่แล้ว แต่ข้อความในใจของผู้ฟังอยู่ในรูป
บอกเล่า เจตนาที่แท้จริงในการใช้รูปปฏิเสธคือบอกข้อความตรงกันข้าม (contradiction) กับข้อ
ความในใจผู้ฟังนั่นเอง

เขาได้เปรียบเทียบให้เห็นความต่างในสมมติฐานของการบอกข้อความในรูปบอกเล่ากับการบอกข้อความในรูปปฏิเสธไว้ว่า เมื่อใดก็ตามที่ผู้พูดเอ่ยข้อความในรูปบอกเล่าเขามีสมมติฐานคือ ผู้ฟังไม่รู้ข้อความนั้น และผู้พูดรู้ แต่ในการบอกข้อความรูปปฏิเสธ ผู้พูดมีสมมติฐานว่าผู้ฟังรู้ข้อความนั้นผิด และผู้พูดรู้ข้อความดีกว่า

ข้อความที่อยู่ในใจของผู้ฟังผู้พูดเป็นส่วนสำคัญของการปฏิเสธความ เพราะผู้พูดต้องเชื่อข้อความที่ผู้ฟังรู้อยู่ในใจจึงได้ปฏิเสธออกไป ไลออนซ์บอกว่าผู้พูดรู้ว่าผู้ฟังมีข้อความนั้นก็เพราะ ผู้ฟังเพิ่งบอกข้อความนั้นออกมา หรือไม่ก็ผู้ฟังเพิ่งถามเป็นประโยคตอบรับ-ปฏิเสธ แต่ก็พอเรียกว่าข้อความนั้นว่าภูมิหลังหรือสมมติฐานเบื้องต้นของผู้พูด (presupposition) ภูมิหลังนี้เป็นสิ่งที่อยู่ในบริบทการสนทนา เป็นความรู้หรือข้อมูลที่ผู้พูดคาดว่าผู้ฟังมีอยู่ในสถานการณ์การสนทนานั้น เช่น

นาย ก : มีข่าวอะไรเธอ

นาย ข : แย่จัง ภรรยาผมไม่ท้อง

ถ้านาย ข เอ่ยข้อความ ภรรยาผมไม่ท้อง ออกมาเพื่อปฏิเสธความเขาต้องเชื่อว่านาย ก รู้แล้วว่าภรรยาเขาท้อง แต่ถ้าผู้ฟังไม่รู้เลย เช่น

นาย ข : แย่จัง ภรรยาผมไม่ท้อง

นาย ก : อ้าว ผมไม่เห็นทราบเลยว่าภรรยาคุณท้อง

แสดงให้เห็นว่านาย ก ไม่มีข้อความในใจว่า ภรรยาของนาย ข ท้อง ข้อความ “ภรรยาผมไม่ท้อง” ของนาย ข ก็ไม่ได้ปฏิเสธความใดๆ เลย

คำว่าสมมติฐานเบื้องต้นปรากฏอยู่ในหลายมุมมอง ทางตรรกศาสตร์สมมติฐานเบื้องต้นจะเป็นสิ่งที่จริงเสมอแม้ว่าข้อความนั้นจะเป็นจริงหรือเท็จก็ตามเช่น

ฉันหยุดสูบบุหรี่แล้ว

สมมติฐานเบื้องต้นของข้อความนี้คือฉันเคยสูบบุหรี่ แม้ว่าฉันจะหยุดสูบบุหรี่จริงหรือไม่ก็ตามหรือข้อความที่มีการปฏิเสธอย่าง

John is (not) opening the window

จอห์น เป็นคนเปิด(ไม่ได้เปิด) หน้าต่าง

สมมติฐานเบื้องต้นที่ถูกต้องเสมอคือหน้าต่างเปิดอยู่ แม้ว่าจอห์นจะเป็นคนเปิดหน้าต่างหรือไม่
ใช้ก็ตาม สมมติฐานเบื้องต้นจะไม่ได้รับผลกระทบจากการปฏิเสธข้อความเลย

สมมติฐานเบื้องต้นเป็นสิ่งที่รู้ได้จากคำ โครงสร้างประโยคหรือแม้แต่การลงน้ำหนักเสียง
เช่น

Carl is a better linguist than Pete

คาร์ลเป็นนักภาษาศาสตร์ที่ดีกว่าพีท

ถ้ามีการลงน้ำหนักเสียงที่ linguist ข้อความที่จะเป็นข้อตกลงเบื้องต้นก็คือถ้าอย่างอื่นนอกเหนือ
จากภาษาศาสตร์พีทจะเก่งกว่าคาร์ล

ในทางวินปฏิบัติศาสตร์ ข้อความที่เป็นสมมติฐานเบื้องต้นคือข้อความที่ผู้พูดเชื่อว่าอยู่
ในใจผู้ฟังขณะนั้น ซึ่งผู้พูดรู้ว่าข้อความนั้นอยู่ในใจผู้ฟังเพราะเป็นข้อมูลที่มาจาก

1. นิสัยประจำ (habits established)
2. ข้อมูลเพิ่งอ้างถึงก่อนหน้า
3. ความเชื่อส่วนตัวของผู้ฟังที่ผู้พูดรู้ดี
4. ข้อมูลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของกลุ่ม

ซึ่งก็วอนเชื่อว่าเมื่อผู้พูดเอ่ยข้อความที่มีการปฏิเสธกับผู้ฟังเมื่อใด ข้อความที่อยู่ในใจผู้ฟังขณะ
นั้นมันผิด เช่น

สมศักดิ์ : ผมไม่กินเหล้าแล้ว

ผู้พูดเอ่ยข้อความนี้เป็นการปฏิเสธความได้ก็เพราะว่าผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังรู้แล้วว่าผู้พูดดื่มเหล้าเป็น
นิสัย และตอนนี้ข้อความนั้นผิด

ในปริจเฉทก็เช่นกัน จะมีส่วนหนึ่งของประโยคที่สร้างความต่อเนื่องให้กับปริจเฉทนั้นคือ
ข้อมูลเก่าหรือสมมติฐานเบื้องต้น และอีกส่วนที่เหลือก็จะเป็นข้อมูลใหม่หรือส่วนบอกความซึ่ง
เป็นส่วนที่ตกเถียงได้ (challenge) ก็วอนได้สรุปว่าข้อมูลของประโยคที่ถูกปฏิเสธจะอยู่ในส่วนที่
บอกความซึ่งเป็นรูปบอกเล่าในความเชื่อของผู้ฟัง ส่วนที่เป็นข้อตกลงเบื้องต้นจะไม่ถูกปฏิเสธ
ตัวอย่าง

- a) She saw the man who came yesterday

หล่อนเห็นผู้ชายที่มาเมื่อวาน

b) She didn't see the man who came yesterday

หล่อนไม่เห็นผู้ชายที่มาเมื่อวาน

ส่วนที่เป็นสมมติฐานเบื้องต้นในประโยค a) คือ "ผู้ชายมาเมื่อวาน" ส่วนนอกความคือ "หล่อนเห็น" เมื่อปฏิเสธประโยคนี้ จะเห็นว่าส่วนนอกความเท่านั้นที่ถูกปฏิเสธในขณะที่สมมติฐานเบื้องต้นคือ มีผู้ชายคนหนึ่งมา ยังคงอยู่ ผู้พูดสามารถระบุขอบเขตของส่วนที่ผู้พูดอยากจะปฏิเสธด้วยก็ได้ เช่นในภาษาอังกฤษ การระบุขอบเขตส่วนที่ถูกปฏิเสธในข้อความทำได้โดยการลงน้ำหนักเสียง (stress) เช่น

John didn't kick the ball – it was Bill

John didn't kick the ball – he threw it

John didn't kick the ball – he kicked the dog

การปฏิเสธสำหรับกวีออนเป็นวัจนกรรมที่เกิดขึ้นในบริบทที่ผู้พูดและผู้ฟังรู้ว่าข้อความที่ถูกปฏิเสธนั้นมีความเป็นมาอย่างไร ความรู้ที่เกิดจากข้อความที่เกิดในบริบทและบริบทความรู้ของทั้งผู้พูดและผู้ฟัง โดยเมื่อผู้พูดเอ่ยข้อความใดๆ ในรูปปฏิเสธ เขากำลังแสดงข้อความที่มีความสัมพันธ์ตรงกันข้ามกับข้อความในความเชื่อของผู้ฟังอยู่ ผู้พูดอาจจะเลือกที่จะระบุขอบเขตของส่วนที่ถูกปฏิเสธด้วยก็ได้ เช่นการลงน้ำหนักเสียง

2.2.3 สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการปฏิเสธ สรุปได้ว่าไลออนซีได้เน้นที่การแบ่งแยกเจตนาปฏิเสธออกจากข้อความปฏิเสธ ซึ่งเขาแบ่งออกเป็นการปฏิเสธแบบภายนอกและภายใน การปฏิเสธแบบภายนอกเกิดจากความต้องการแสดงความขัดแย้งกับผู้ฟังที่จำกัดโดยบริบท (context bound) แต่การปฏิเสธข้อความแบบภายในเป็นการเอ่ยข้อความที่มีความหมายตรงกันข้ามกับอีกข้อความหนึ่ง ทั้งนี้ไม่ได้เน้นว่าผู้ฟังต้องมีข้อความนั้นอยู่ในใจ ในขณะที่กวีออนไม่ได้แบ่งการปฏิเสธออกเป็นเจตนาและข้อความ โดยเชื่อว่าเมื่อผู้พูดเอ่ยข้อความใดๆ ที่ตรงกันข้ามกับข้อความของผู้ฟังก็เป็นการแสดงเจตนาที่จะปฏิเสธข้อความทั้งสิ้น ข้อความของผู้ฟังนั้นอยู่ภายในบริบทซึ่งผู้พูดคิดว่าผู้ฟังมี และผู้พูดสามารถที่จะเลือกปฏิเสธบางส่วนของข้อความนั้นได้ ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เรื่องขอบเขตของส่วนที่ผู้พูดปฏิเสธเป็นเกณฑ์ในการจำแนกรูปปฏิเสธต่อไป

อย่างไรก็ดีการปฏิเสธความที่กวีออนศึกษานั้นมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีเรื่องวัจนกรรมอย่างมาก ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาไว้ในวิธีดำเนินการวิจัยในบทที่ 3

2.3 รูปปฏิเสธ

ความสัมพันธ์แบบตรงกันข้าม (contradictory) ของข้อความ 2 ข้อความตามแนวคิดของกิวอนเป็นการแสดงเจตนาปฏิเสธของผู้พูดที่แย้งข้อความที่ตรงกันข้ามกับข้อความของผู้ฟัง โดยสามารถแสดงได้ด้วยรูปที่ปรากฏทั้งในระดับวากยสัมพันธ์และคำศัพท์ ซึ่งจากการศึกษาความคล้ายคลึงกันของภาษาต่างๆ ผู้วิจัยได้เลือกงานของ กิวอน และเพน เพื่อนำมาวิเคราะห์รูปปฏิเสธในภาษามือ

2.3.1 กิวอน

กิวอน (Givon, 1984) ได้แยกรูปของการปฏิเสธออกเป็น 2 ระดับคือระดับวากยสัมพันธ์และระดับคำศัพท์ และได้กล่าวถึงการระบุขอบเขตส่วนที่ถูกการปฏิเสธด้วยรูปภาษาต่างๆ ไว้ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1.1 รูปปฏิเสธ

กิวอนได้แบ่งรูปปฏิเสธในประโยคออกเป็น 2 ระดับคือ

1. ระดับวากยสัมพันธ์ (Morpho-Syntax of neutral negation) จากการศึกษาเฉพาะการปฏิเสธที่ไม่ระบุขอบเขต เขาพบว่าเครื่องหมายแสดงการปฏิเสธ (NEG-marker) จะอยู่ติดกับกริยาทำให้เป็นเหมือนหน่วยคำของกริยานั้น โดยในภาษาที่มีกริยาขึ้นต้นประโยค VSO หรือ VOS เครื่องหมายแสดงการปฏิเสธจะอยู่ขึ้นต้นประโยค

ตัวอย่างประโยคปฏิเสธในภาษามิคอล(Bikol)ประเทศฟิลิปปินส์

a) ประโยคบอกเล่า nag-gadán' ang-lalake ning-kandíng

AGT-kill TOP-man ACC-goat

"The man killed a goat"

b) ประโยคปฏิเสธ da'í nag-gadan' ang-laláke ning-kandíng

NEG AGT-kill TOP-man ACC-goat

"The man didn't kill a goat"

เครื่องหมายแสดงการปฏิเสธคือ dai จะอยู่ติดกับกริยาที่วางไว้หน้าประโยค เครื่องหมายแสดงการปฏิเสธจึงต้องไปอยู่หน้าประโยคด้วย

ส่วนในภาษาที่มีคำกริยาลงท้าย ตัวบอกการปฏิเสธจะปรากฏเป็นหน่วยคำเติมท้ายกริยา (V-suffix) โดยจะปรากฏท้ายประโยค

ตัวอย่างประโยคปฏิเสธในภาษาญี่ปุ่น

- a) ประโยคบอกเล่า otoko-wa bin-o kowasi-dalo
 man-top bottle-ACC break-FUT
 "The man will break the bottle"
- b) ประโยคปฏิเสธ otoko-wa bin-o kowasa -nai-dalo
 man-top bottle-ACC break-NEG-FUT
 "The man will not break the bottle"

คำว่า nai จะปรากฏหลังกริยาที่ปรกติวางไว้ท้ายประโยคในภาษานี้

2. การปฏิเสธในระดับคำ (Lexical or Incorporated negation) เขาอธิบายว่าคำบางคำ อาจจะมีความสัมพันธ์แบบตรงกันข้าม (antonyms) กับคำอีกคำหนึ่ง ซึ่งก็ทำให้คำๆ นั้น สามารถแสดงการปฏิเสธได้ เช่นคำว่า good = not bad , long = not short คำที่มีโครงสร้างคำ เช่นนี้อาจจะเกิดจากหน่วยคำเติมเช่น happy # unhappy ก็ได้

โดยสรุปแล้วก็พอจะเสนอว่าการปฏิเสธข้อความอาจทำได้โดยการใช้ศัพท์ที่มีหน่วยคำเติมแสดงการปฏิเสธ (1) คำศัพท์ (2) หรือ การปฏิเสธในโครงสร้างของประโยค (3) ซึ่งในภาษาอังกฤษมีทั้ง 3 แบบ

- ตัวอย่าง (1) He is unhappy - affixal negation
 (2) He is sad - lexical negation
 (3) He is not happy - syntactic negation

2.3.1.2 การระบุขอบเขตส่วนที่ถูกปฏิเสธ

รูปของการปฏิเสธอาจจะมีลักษณะที่เป็นกลาง คือไม่ระบุว่าส่วนใดของประโยคที่ถูกปฏิเสธหรืออาจจะปฏิเสธข้อความโดยระบุขอบเขตในประโยคหนึ่ง เช่นที่ กริยา ประธาน กรรม ในภาษาอังกฤษจะระบุได้โดยใช้การลงน้ำหนักเสียง นอกจากทางเสียงยังมีวิธีการที่ปรากฏเป็นรูปทางวากยสัมพันธ์ คือ การใช้ cleft-focusing ซึ่งให้ผลเช่นเดียวกันกับการลงน้ำหนักเสียง

- ตัวอย่าง a) It was not John who kicked the ball (but someone else)
 b) It was not the ball that John kicked (but something else)

หรือใช้การเปลี่ยนตำแหน่งของคำ โดยจะเปลี่ยนตำแหน่งของคำที่ผู้พูดต้องการปฏิเสธมาไว้ติดกับเครื่องหมายแสดงการปฏิเสธ เช่นในภาษาบิโคล (Bikol)

- ตัวอย่าง
- a) nag-gadán 'ang-laláke ning-kandíng (ประโยคบอกเล่า)
AGT-kill TOP-man ACC-goat
"The man killed a goat"
 - b) da't nag-gadán 'ang-laláke ning-kandíng (neutral negation)
NEG ACT-kill TOP-man ACC-goat
"The man didn't kill a goat"
 - c) da'l 'ang-lalake nag-gadán ning-kandíng (SUBJ-negation)
NEG TOP-man AGT-kill ACC-goat
"The man didn't kill a goat"
 - d) da't 'ang-kandíng g-in-adán kang-laláke (OBJ-negation)
NEG TOP-goat ACC-kill AGT-man
"The man didn't kill the goat"

การเปลี่ยนตำแหน่งของคำนี้อาจจะเอาส่วนที่ต้องการปฏิเสธไปไว้ตำแหน่งสุดท้ายของประโยคก็ได้ เช่นภาษารัสเซีย

- ตัวอย่าง
- a) Ivan jego ubil. (affirmative)
I. him killed
"Ivan killed him"
 - b) Ivan jego ne ubil (neutral negation)
I. him NEG killed
"Ivan didn't kill him"
 - c) jego ubil ne Ivan (SUBJ-negation)
him killed NEG I.
"Ivan didn't kill him (someone else did)"
 - d) Ivan ubil ne jego
I killed NEG him
"Ivan didn't kill him (but someone else)"

หรือใช้หน่วยคำเติม เช่นในภาษา ยูเต (Ute) ซึ่งใช้ทั้งการเรียงคำและหน่วยคำเติมแสดงขอบเขตของส่วนที่ถูกปฏิเสธ

- ตัวอย่าง
- a) ta'wá-ci sivrútu-ci paxá-qa (ประโยคบอกเล่า)
man-SUBJ goat-OBJ kill-ANT
"The man killed the goat"
- b) ta'wa-ci sivrútu-ci ká-paxá-na (neutral negation)
man-SUBJ goat-OBJ NEG-kill-ANT/NEG
"The man didn't kill the goat"
- c) káe-'urá ta'wá-ci sivrútu-ci paxá-na (SUBJ-neg)
NEG-be man-SUBJ goat-OBJ kill-ANT/NEG
"The man didn't kill the goat"

หน่วยคำปฏิเสธ ka จะเลื่อนไปอยู่ข้างหน้าประโยคและตามด้วยคำแสดงปฏิเสธเน้น (emphatic particle) ura (ซึ่งเท่ากับ V.to be) ทั้ง ka และ ura จะวางไว้หน้าประธานเพื่อจำกัดขอบเขตส่วนที่ถูกปฏิเสธ

2.3.2 เพน

เพน (Payne, 1985) ได้เสนอรูปปฏิเสธที่หลากหลายในภาษาต่างๆ โดยใช้เกณฑ์จากการปฏิเสธในภาษาอังกฤษที่คลีมา (Klima, 1964) ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทไว้แล้วคือ

1. การปฏิเสธระดับประโยค (sentential negation) เช่น ประโยค John is not happy
2. การปฏิเสธระดับหน่วยของประโยค (constituent negation) เช่น ประโยค

John is unhappy

เพนได้นำการปฏิเสธประโยคมาแบ่งออกเป็นการปฏิเสธอีก 5 ประเภท ได้แก่

1. การปฏิเสธแบบมาตรฐาน (standard negation) เป็นรูปปฏิเสธที่สามารถใช้กับประโยคที่เล็กที่สุด (the most minimal sentence) และประโยคพื้นฐาน (basic sentence) โดยการใช้หน่วยคำปฏิเสธ เช่นคำว่า not ในภาษาอังกฤษ
2. การใช้คำบอกจำนวนที่ถูกปฏิเสธ (negated quantifiers) เป็นการใช้คำแสดงจำนวนร่วมกับหน่วยคำปฏิเสธ (negative morpheme) เช่น not much
3. การใช้คำบอกจำนวนที่บอกปฏิเสธในตัว (inherently negative quantifier) เช่นคำว่า nothing ในภาษาอังกฤษ
4. การใช้คำวิเศษณ์ที่ถูกปฏิเสธ (negated adverbials) เป็นการใช้คำวิเศษณ์ร่วมกับหน่วยคำปฏิเสธ เช่น not often
5. การใช้คำวิเศษณ์ที่บอกปฏิเสธในตัว (inherently negative adverb) เช่น never

ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนเฉพาะการปฏิเสธแบบมาตรฐานที่ใช้กับประโยคพื้นฐาน (ไม่มีส่วนขยาย) เท่านั้น ซึ่งพบว่าพบได้แบ่งการปฏิเสธแบบมาตรฐานออกเป็น 4 ประเภท

2.3.2.1 รูปปฏิเสธ

พบได้แบ่งการปฏิเสธมาตรฐานออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1 การใช้กริยาปฏิเสธ (Negative Verb) ตัวอย่างเช่นในภาษา ตองก้า (Tongan)

- a. Na'e álu'á Siale
 ASP go ABSOLUTE Charlie
 "Charlie went"
- b. Na'e íkai [s ke álu'á Siale]
 ASP NEG ASP go ABS Charlie
 "Charlie didn't go"

กริยาปฏิเสธ ikai ในประโยคปฏิเสธจะมีลักษณะเป็นกริยาหลัก ส่วนกริยา alu = go นั้น จะกลายเป็นกริยาของประโยคย่อยในวงเล็บแทน

2. การใช้คำแสดงการปฏิเสธ (Negative Particles) เป็นรูปของการปฏิเสธที่มักจะไม่เปลี่ยนแปลง ใช้ได้กับชนิดของประโยคทุกชนิด และภาคแสดงทุกภาคแสดง เช่นในภาษารัสเซีย negative particle "ne" ใช้ได้กับทุกกาล มาลา และกับชนิดของภาคแสดงทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นกริยา วิเศษณ์ ฯลฯ

ตัวอย่าง

- a. On ne igraet (Verb: imperfective)
 he NEG plays
 "he doesn't play"
- b. On ne vyigraet (Verb: perfective)
 he NEG wins
 "he won't win"
- c. Ne igraji! (verb: imperative)
 NEG play
 "Don't play"
- d. On ne durak (Noun)

- he NEG fool
 "He is not fool"
- e. On ne molod (Adjective)
 he NEG young
 "He is not young"
- f. On ne v komnate (Prepositional phrase)
 he NEG in room
 "He is not in the room"

แต่ก็มีในบางกรณีที่รูปของคำแสดงปฏิเสธจะเปลี่ยนไปตามประเภททางไวยากรณ์ของภาคแสดง เช่นภาษาอารบิก แบกแดด (Bakir, 1970) มีคำแสดงการปฏิเสธ 3 รูปได้แก่ ma: ,ma และ mu: รูป ma: , ma จะใช้กับภาคแสดงที่เป็นกริยา mu: ใช้กับภาคแสดงที่เป็นนาม (nominal predicate) คุณศัพท์ (adjectival predicate) และบุพบท (prepositional predicate)

ตัวอย่าง

a. ʔali ma: ra:h lidda:ʔira

Ali NEG went to the office

"Ali didn't go to the office"

ภาคแสดงนี้เป็นกริยา"ไป"จึงใช้รูปปฏิเสธ ma:

b. ʔubu:ʔa mu: muha:mi

father-my NEG lawyer

"My father is not a lawyer"

ภาคแสดงนี้เป็นคำนาม"ทนายความ"จึงใช้รูปปฏิเสธ mu:

c. Lma ktu:b mu: ʔili

the letter NEG for me

"The letter is not for me"

ภาคแสดงนี้เป็นบุพบท "สำหรับ" จึงใช้รูปปฏิเสธ mu:

3. การใช้หน่วยคำปฏิเสธ (Morphological negatives) เป็นรูปของการปฏิเสธที่เกิดร่วมกับคำกริยา โดยเป็นหน่วยคำเติมที่แปรรูปในคำกริยา ตัวอย่างเช่น กริยานุเคราะห์ในภาษาอังกฤษ must ก็เติม n't เข้าไปเป็น mustn't เป็นต้น

4. การใช้นามปฏิเสธ (Negative nouns) เป็นรูปการปฏิเสธที่มีน้อยมาก โดยการใช้หน่วยคำแสดงการปฏิเสธซึ่งมีคุณสมบัติเป็นคำนาม ตัวอย่างที่เขาขกมามีเพียงภาษาเตยวคือ ภาษาอีเวนคี (Evenki)

ácin - เป็นคำนามใช้ปฏิเสธการมีอยู่ของบางสิ่ง ซึ่งมีรูปพหูพจน์ได้ด้วยการเติม -r
เป็น ácinr

nunan ácin "he is not here"

nunartin ácinr "they are not here"

โดยรูปการปฏิเสธเพื่อแสดงความไม่มีอยู่ของคำนามนี้สามารถจะปรากฏร่วมกับประโยค หมายความว่าสิ่งนั้นไม่มี

nunartin ácir-du-tin

they absence-LOC-their

in their absence

เพนยังได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบประโยคบอกเล่ากับประโยคปฏิเสธ ซึ่ง ได้แก่

1. การเปลี่ยนลำดับของคำ เช่นภาษา Kru

a. ɔ́ lé kɔ́

he(COMPL) buy rice

"He bought rice"

b. ɔ́ sé kò èi

he(COMPL) NEG rice buy

"He didn't buy rice"

จากตัวอย่าง มีการเปลี่ยนตำแหน่งคำว่า te และ kc ในประโยคปฏิเสธ

2. การเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ (tone) เช่นในภาษา Igbo aspect marker จะต้องใช้เสียงวรรณยุกต์ที่สูงขึ้นเมื่อมีการปฏิเสธ

ù ná-ghí àsá akwà

she INCOMPL-NEG do wash

"She hasn't washed"

ในประโยคบอกเล่า ná จะเป็น ná เมื่อมีการปฏิเสธโดยเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์

3. การสูญเสียรูปแสดงกาล (neutralization of tense distinction) เช่นในภาษา Komi

ประโยคบอกเล่า gižo - he writes

gižas - he will write

ประโยคปฏิเสธ oz giž - he doesn't write/he won't write

จะเห็นได้ว่า คำว่า "เขียน" gižo gižas ซึ่งแสดงปัจจุบันกาลและอนาคตกาล เมื่ออยู่ในประโยค ปฏิเสธจะไม่มีกาลนั้นก็คือ giž นั้นเอง

4. การใช้กริยาเสริม (supporting verb) เช่นในภาษา Nanai

a. xola -j

read-PRES

"reads/reading"

b. am xolā ta-j

NEG read do-PRES

"doesn't read/not reading"

ในที่นี้ ประโยคปฏิเสธจะเพิ่มกริยา ta "do" เข้ามา

นอกจากรูปปฏิเสธต่างๆ แล้ว เรายังได้กล่าวถึงการกำหนดขอบเขตข้อความส่วนที่ถูกปฏิเสธด้วยรูปต่างๆ ไว้ด้วย

2.3.2.2. การระบุขอบเขตส่วนที่ถูกปฏิเสธ

การปฏิเสธกับขอบเขตซึ่งแสดงด้วยการลงน้ำหนักเสียงและการใช้รูปทางวากยสัมพันธ์เช่น cleft construction เพื่อแสดงขอบเขตของส่วนที่ถูกปฏิเสธ ดังที่ได้กล่าวไปข้างแล้ว เรายังได้ให้ลักษณะในภาษาอื่นๆ เพิ่มเติมได้แก่

1. การใช้คำแสดงการปฏิเสธ ที่สามารถวางตรงที่ใดก็ได้ในประโยค โดยวางไว้ใกล้ติดกับส่วนที่ถูกปฏิเสธ

ตัวอย่างภาษาเยอรมัน

a. Er besuchte uns gestern nicht (standard)

he visited us yesterday NEG

"He didn't visit us yesterday"

b. Er besuchte uns nicht gestern (focused)

he visited us NEG yesterday

"It was not yesterday that he visited us"

ในที่นี้คำว่า nicht สามารถวางไว้หน้าส่วนที่ต้องการปฏิเสธได้ ในที่นี้คือ "เมื่อวาน" gestern

2. การใช้รูปปฏิเสธแบบพิเศษเพื่อระบุส่วนที่ถูกปฏิเสธ เช่นในภาษา Welsh ซึ่งมีรูปปฏิเสธ คือ ddim แต่เมื่อจะใช้บอกขอบเขตที่จะปฏิเสธก็จะใช้รูป Dim หรือ Nid

Dim Blodwen ddaeth (ond Gareth)

Nid

NEG Blodwen came (but Gareth)

"It was not Blodwen who came (but Gareth)"

2.3.3 สรุป

ก๊วอนจำแนกรูปของการปฏิเสธความเป็น 2 ประเภทคือ การปฏิเสธโดยใช้เครื่องหมาย แสดงการปฏิเสธที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาในประโยค และการปฏิเสธที่เกิดจากโครงสร้างคำ หรือคำที่มีความสัมพันธ์แบบตรงกันข้าม (antonyms) ส่วนเพนนันได้ศึกษารูปปฏิเสธที่ปรากฏ ในประโยคปฏิเสธแบบมาตรฐานและพบลักษณะของรูปปฏิเสธมากมาย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะใช้ เกณฑ์เรื่องรูปปฏิเสธที่ปรากฏทั้งในระดับประโยคและคำศัพท์ของก๊วอน เป็นหลัก

ในเรื่องรูปของการปฏิเสธกับขอบเขตนั้น ทั้งก๊วอน และเพน แสดงให้เห็นว่าทุกภาษามีกลไกในการระบุส่วนที่ถูกปฏิเสธซึ่งอาจใช้เสียงหรือใช้รูปทางวากสัมพันธ์ผู้วิจัยจะได้นำแนวคิดนี้ไปศึกษารูปของการบอกขอบเขตการปฏิเสธในภาษามือต่อไป

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังกับรูปปฏิเสธ

เมื่อผู้พูดจะปฏิเสธข้อความ "สมศักดิ์หล่อ" ผู้พูดอาจใช้ประโยค

สมศักดิ์ไม่หล่อ

หรือ สมศักดิ์น่าเกลียด

ได้ แต่ความต่างของทั้ง 2 ประโยคนี้นอกจากจะอยู่ที่การใช้เครื่องหมายแสดงการปฏิเสธ "ไม่" และการใช้คำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์ตรงกันข้ามคือ น่าเกลียด แล้ว ยังอาจจะต่างกันที่ผู้ที่เราพูดด้วย

การกำหนดบทบาทให้กับตนเองในแง่ที่สัมพันธ์กับผู้รับสาร เช่นในแง่ความอาวุโส ความสนิทสนม ฯลฯ มีผลต่อการกำหนดรูปภาษาทั้งในการเลือกถ้อยคำ และการลงน้ำหนักเสียง (สุภาพร ลักษณะนิพนธ์, 2537) ในเรื่องการปฏิเสธ ซินเดอร์และเพาว์ลี (Synder&Pawley, 1974) เห็นว่าการเผชิญหน้ากับคนที่มีสถานภาพสูงกว่า ผู้พูดก็มีแนวโน้มที่จะลดการแสดง ความแน่ใจในข้อความของตนเอง (subjective certainty) อันเป็นวิธีในการเลี่ยงกับสิ่งที่ผู้ฟังอาจจะมีความเชื่ออยู่ การปฏิเสธซึ่งเป็นการบอกความตรงกันข้ามกับสิ่งที่ผู้ฟังเชื่อ ย่อมจะต้องมีกล

วิธีในการลดความแน่ใจในข้อความลงเรียกว่า softening form ซึ่งในแต่ละภาษาก็มีกลวิธีที่แตกต่างกันไป เช่นในภาษาอังกฤษ ก็มีการใช้คำว่า ค่อนข้าง บางที เป็นต้น นอกจากรูปเฉพาะแล้ว โครงสร้างของประโยคและคำก็สามารถสะท้อนการทำให้ความแน่ใจในข้อความอ่อนลงได้เช่นกัน

รูปประโยคที่แสดงข้อความปฏิเสธข้อความหนึ่งอาจมีหลายรูป แต่ละรูปก็ให้ความแน่ใจไม่เหมือนกันทีเดียว เช่นในภาษาอังกฤษซึ่งมีการปฏิเสธข้อความโดยการใช้โครงสร้าง หน่วยคำเติม และคำตรงกันข้าม แต่รูปทั้ง 3 นี้มีความแตกต่างกัน (Givon, 1984) กล่าวคือการปฏิเสธโดยการใช้การปฏิเสธด้วยคำตรงกันข้ามจะแสดงความแน่ใจในข้อความของผู้พูดมากที่สุดเป็น

He is sad > He is unhappy > He is not happy

ก็วนได้อ้างอิงงานของ ฮอร์น (Horn, 1978) ซึ่งกล่าวถึงรูปปฏิเสธที่สะท้อนความแน่ใจของผู้พูดเอาไว้ ว่ายังมีเครื่องหมายแสดงการปฏิเสธ (negative marker) แสดงชัดเจนเท่าใด ความแน่ใจในข้อความของผู้พูดก็จะยิ่งน้อยลง

ตัวอย่าง

I think she is sad.	(strongest claim) แสดงความแน่ใจมากที่สุด
I think she is unhappy.	↑ ↓
I think she is not happy.	
I think she isn't happy.	
I doubt she is happy.	
I do not think she is happy .	
I don't think she is happy.	
(weakest claim) แสดงความแน่ใจน้อยที่สุด	

เขาอธิบายเพิ่มเติมไว้ว่าการแสดงความแน่ใจในข้อความของผู้พูดมากหรือน้อยนั้น มีความสัมพันธ์กับเรื่องของความสุภาพ (politeness)

จากประเด็นเรื่องความแน่ใจซึ่งสะท้อนออกมาในรูปปฏิเสธที่ต่างกัน กับสถานะภาพของผู้ฟังซึ่งสัมพันธ์กับความแน่ใจนี้ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าผู้พูดมีแนวโน้มที่จะปรับรูปภาษาของตนให้เหมาะสมกับสถานะภาพของผู้ฟัง โดยการปฏิเสธซึ่งเป็นการแสดงความขัดแย้งกับผู้ฟัง ผู้พูดได้ปรับความแน่ใจของตนเองลงเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง

เราได้เห็นแล้วว่าสถานะภาพเป็นส่วนหนึ่งของการเลือกรูปปฏิเสธ ซึ่งคำว่าสถานะภาพนี้ครอบคลุมไปในหลายประเด็นไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสุภาพ ความเคารพ ความเป็นทางการ ฯลฯ และหนึ่งในประเด็นนั้นก็คือเรื่องความสนิทสนม (Crystal, 1974)

บทบาทเรื่องความสนิทสนม เช่น ห้างเหิน คู่กันเคย หรือสนิทสนมกัน เป็นการกำหนด บทบาทของผู้พูด ซึ่งมีผลต่อการกำหนดรูปภาษาของเขาเช่นการเลือกสรรพยางค์ คำลงท้าย คำ เรียกว่า (สุดาพร ลักษณะนิยานาวิน, 2537) นอกจากนี้ในการศึกษาเชิงวจนลีลา* มาร์ติน โจส (Joos, 1961) ซึ่งแบ่งวจนลีลาออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ วจนลีลาแบบตายตัว แบบเป็นทางการ แบบปรึกษาหารือ แบบเป็นกันเอง และแบบสนิทสนม ก็ชี้ให้เห็นว่ามีการใช้รูปภาษาต่างกัน ในบริบทเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง เช่นในวจนลีลาแบบสนิทสนม ซึ่งใช้ในกลุ่ม เพื่อนสนิทก็มีความแตกต่างจากวจนลีลาแบบอื่น ๆ คือจะมีการละคำพูด และมีการใช้อวจน ภาษาประกอบมากกว่าวจนลีลาแบบอื่น เป็นต้น

ผู้วิจัยก็เชื่อว่าความสนิทสนมเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้รูปภาษาที่ต่างกัน ทั้งนี้เห็นได้จากตัวอย่างข้อมูลนำร่องที่ผู้วิจัยพบในภาษามือ เช่น

สมศรีเพื่อนสนิทของคุณคิดว่าสมศักดิ์หล่อ

คุณคิดว่าว่าสมศักดิ์ไม่หล่อเลย

สมศรีบอกคุณ : สมศักดิ์หล่อนะ

คุณ : น่าเกลียด

สมศรีเพื่อนที่คุณไม่สนิทด้วยคิดว่าสมศักดิ์หล่อ

คุณคิดว่าว่าสมศักดิ์ไม่หล่อเลย

สมศรีบอกคุณ : สมศักดิ์หล่อนะ

คุณ : ไม่หล่อ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังกับรูปปฏิเสธ โดยกำหนดสถาน ภาพของผู้ฟังให้เป็นเพื่อนที่สนิทและเพื่อนที่เพิ่งรู้จักกัน ในการเก็บข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้ได้รูป ปฏิเสธที่ผู้พูดเลือกใช้กับผู้ที่มีความสนิทสนมกับผู้พูดต่างกัน

* การศึกษาภาษาในบริบทการใช้